

LINEÁRIS ELSŐFOKÚ EGYENLETRENDSZEREK

Def: Egy **lineáris egyenletrendszer** (neveket megfelelően) lineáris egyenletekből áll. Egy egyenletet lineárisnak nevezünk, ha a benne szereplő ismeretlenek legfeljebb első hatványon szerepelnek.

$$\begin{array}{ccccccc} a_1 x_1 + a_2 x_2 + \dots + a_n x_n = b_1 \\ \uparrow \quad \quad \quad \uparrow \quad \quad \quad \uparrow \\ \text{együttható} \quad \text{ismeretlen} \quad \text{konstans} \end{array}$$

→ **lípos** egyenletrendszer $\Rightarrow$ egyetlen megoldás

Def: A **Gauss elimináció** célja, hogy az adott egyenletrendszerből ekvivalens átalakításokkal egy lépcsős alakú egyenletrendszert hozzon létre.

Def: A **lépcsős alakban** az i . sor tartalmazza az x_i ismeretlent, de nem tartalmazza az $x_1, \dots, x_{i-1}$ ismeretleneket.

Def: **Ekvivalens** az átalakítás, ha az átalakítás után keletkező egyenletrendszernek ugyanaz a megoldása, mint az eredetinek.

- két egyenlet felcserélése
- adott egyenlet szorzása $\lambda > 0$ számmal
- valamelyik szemszorosít hozzá adjuk egy másikhoz

ÁLTALÁNOS ALAK

$$\begin{array}{l} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n = b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n = b_2 \\ \vdots \\ a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n = b_m \end{array}$$

EGYÜTTMÁTÓ
MATRIX

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & a_{m3} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

KIBŐVÍTETT
MATRIX

$$\left[\begin{array}{cccc|c} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} & b_1 \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} & b_2 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} & b_m \end{array} \right]$$

Tétel: A tilos sorok megfelelő egyenlet ellentmondást tartalmaz, ezért ennek nincs megoldása

Def: GAUSS-JORDAN eliminációnak nevezzük azt a megoldási módszert, amikor a függőlegesen lefelé rendezett egyenletrendszer ismét elvégezzük a GAUSS eliminációt, így létrehozva a redukált lépcsős

alakot:

$$\left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & 1 & 3 \end{array} \right] \Rightarrow \begin{array}{l} x=1 \\ y=2 \\ z=3 \end{array}$$

→ ha az ismeretlenek száma nagyobb, mint ahány sor a redukált lépcsős alakban létrejött, akkor végellen sok megoldás van

Def: Homogén lineáris egyenletrendszer akkor van, ha az összes konstans 0-val egyenlő.

Tétel: Ha a lépcsős alakban szereplő sorok száma nem kisebb, mint ahány ismeretlen van, akkor csak a TRIVIALIS megoldás létezik. $(x_1=0, x_2=0 \dots x_n=0)$

MÁTRIX ALGEBRA

Def: Számok táblázatos elrendezését mátrixnak nevezzük.

Legyen $\mathbb{R}$ a valós számok halmaza, $m, n \in \mathbb{N}$ természetes számok.

Ekkor az $\mathbb{R}$ feletti $m \times n$ -es mátrixon egy olyan táblázatot értünk, amelynek m sora és n oszlopa van, elemei pedig a valós számok.

A mátrix típusa: $m \times n$

Def: Két mátrix akkor **egyenlő**, ha megfelelő pozíciókon álló elemeik egyenlők: $(a_{ik}) = (b_{ik}) \Leftrightarrow a_{ik} = b_{ik}$

Def: **Speciális mátrixok:**

- **NÉGYZETES MÁTRIX**: $n \times n$ típusú mátrix

- **SORVEKTOR**: $1 \times n$ típusú mátrix

- **OSZLOPVEKTOR**: $n \times 1$ típusú mátrix

- **SZIMMETRIKUS**:

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 & 0 \\ 2 & 0 & 4 & 0 \\ 3 & 4 & -6 & 2.1 \\ 0 & 0 & 2.1 & 5 \end{bmatrix}$$

- **NULLMÁTRIX**

$$\begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

- **DIAGONÁLIS**:

$$\begin{bmatrix} a_{11} & 0 & 0 & 0 \\ 0 & a_{22} & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & a_{nm} \end{bmatrix}$$

- **EGYSÉG-MÁTRIX**

$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Def: Tekintsük matematikai objektumok egy halmazát. A **művelet** olyan függvény, amely az adott halmaz elemeihez egy másik halmazbeli elemet rendel. **Eggyárváltozás** (unáris) a művelet, ha egy elemhez rendel egy másik elemet. **Kétváltoztató** (bináris) a művelet, ha két elemhez rendel egy másik elemet.

Def: Az $A = (a_{ik})$ és a $B = (b_{ik})$ mátrixok **összege** azt a $C = (c_{ik})$ mátrixot értjük, amelynek adott pozícióji elemét az A és B mátrixok ugyanazon pozícióji elemeinek összeadásával kapjuk: $c_{ik} = a_{ik} + b_{ik}$

MÁTRIXOK ÖSSZADÁSÁNAK TULAJDONSÁGAI: (ABEL-CSOPORT)

1, **KOMMUTATÍV**

$$A + B = B + A$$

2, **ASSOCIATÍV**

$$(A + B) + C = A + (B + C)$$

3, **VAN EGYSÉGELEM**

$$A + O = A$$

4, **VAN INVERZ ELEM**

$$A + A' = O$$

Def: Az A mátrix $m \times n$ típusú, a B mátrix $n \times k$ típusú. Az A és B mátrixok szorzata az a C mátrix, melynek típusa $m \times k$, és elemeit a következőképpen számoljuk ki: $C_{ik} := \sum_{l=1}^n a_{il} \cdot b_{lk}$

Tétele: A mátrixok szorzása művelet, ha az összes mátrix halmazát, vagy a négyzetes mátrixok halmazát tekintjük.

$$\begin{array}{c} \text{szorzando} \\ \downarrow \end{array} \begin{bmatrix} 0 & 3 & 4 \\ 1 & 0 & 5 \\ 2 & 1 & 6 \end{bmatrix} \begin{array}{c} \leftarrow \text{szorzó} \end{array} \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 8 & 6 & 32 \\ 17 & 18 & 77 \end{bmatrix}$$

→ a mátrixok szorzásakor a tényezők felcserélése még akkor sem lehetséges, ha a típusuk ezt lehetővé tenné

MÁTRIXOK SZORZÁSÁNAK TULAJDONSÁGAI:

- NEM FELCSERÉLHETŐ $A \cdot B \neq B \cdot A$
- ASSOCIATÍV $A \cdot (B \cdot C) = (A \cdot B) \cdot C$
- azonos típusú mátrixokra nézve a SZORZÁS DISZTRIBUTÍV AZ ÖSSZEADÁSRA
  - a) $A(B+C) = (A \cdot B) + (A \cdot C)$
  - b) $(B+C) \cdot A = (B \cdot A) + (C \cdot A)$

Tétele: Bármely mátrixot a nullmátrixszal szorozva nullmátrixot kapunk. (EZ VISSZAFELE NEM IGAZ)

Def: Legyen adott matematikai objektumok egy halmaza, H , és $*$ jelentsen a H halmazon értelmezett, kétváltozós műveletet. Azt mondjuk, hogy az $e \in H$ objektum a $*$ műveletre nézve egységelem, ha $\forall a \in H$ -ra $h * e = e * h = h$

Tétele: Az egységmátrixnak az a fontos tulajdonsága is megvan, hogy a vele való szorzás nem változtatja meg az A szorzandó mátrix elemeit, akár jobbról, akár balról szorzuk.

Def: Az $n \times n$ -es mátrixok körében az $n \times n$ -es $E_n = \text{diag}(1, 1, \dots, 1)$ egységmátrix a szorzás egysége, neve: **egységmátrix**

Tétele: Legyen A egy $n \times n$ típusú mátrix. Ekkor $A \cdot E_n = E_n \cdot A = A$

Biz:

$$\begin{aligned} \text{Legyen } A E_n &= C & c_{ik} &= \sum_{l=1}^n a_{il} \cdot e_{lk} = a_{ik} \cdot e_{kk} = a_{ik} \\ & \text{mivel } e_{lk} &= 0, & \text{ha } l \neq k, \text{ és } 1, \text{ ha } l = k \\ \text{Legyen } E_n A &= D & d_{ik} &= \sum_{l=1}^n e_{il} \cdot a_{lk} = e_{ii} \cdot a_{ik} = a_{ik} \\ & \text{mivel } e_{il} &= 0, & \text{ha } i \neq l, \text{ és } 1, \text{ ha } i = l \end{aligned}$$

Def: Legyen adott matematikai objektumok egy halmaza, H , és $*$ jelentsen egy ezen a H halmazon értelmezett, kétváltozós művelet. Azt mondjuk, hogy a $h^{-1} \in H$ a $*$ műveletre nézve és az e egységelemre nézve a h **inverz eleme**, ha $\forall h \in H$ -ra $h * h^{-1} = h^{-1} * h = e$.

Def: Legyen A egy $n \times n$ -es mátrix. Azt az A^{-1} -gyel jelölt, $n \times n$ -es mátrixot, amelyre $A \cdot A^{-1} = A^{-1} \cdot A = E_n$, az A mátrix **inverzének** nevezzük.

szorzás = inverz mátrix   összeadás = ellenkezi mátrix

Tétel: Ha az A mátrixnak van baloldali és jobboldali inverze, akkor az egyértelmű.

Biz: Összeadón a valós számok tulajdonságaiból következik,

szorzóna bizonyítjuk:

$$\begin{aligned} A^{-1} \cdot A &= E_n & A \cdot A^* &= E_n \\ A^{-1} &= A^{-1} \cdot E_n = A^{-1} (A \cdot A^*) = (A^{-1} \cdot A) \cdot A^* = E_n \cdot A^* = A^* \end{aligned}$$

Matrix inverzeinek számítása GAUSS - JORDAN eliminációval:

$$[A | E_n] = \left[\begin{array}{ccc|ccc} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} & 1 & 0 & \dots & 0 \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} & 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} & 0 & 0 & \dots & 1 \end{array} \right] \Rightarrow \left[\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & \dots & 0 & d_{11} & d_{12} & \dots & d_{1n} \\ 0 & 1 & \dots & 0 & d_{21} & d_{22} & \dots & d_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & 1 & d_{m1} & d_{m2} & \dots & d_{mn} \end{array} \right] = [E_n | D]$$

→ ha az inverz mátrix nem létezik, a mátrix **SZINGULÁRIS**

Tétel: Ha van inverz, akkor az egyértelmű

INVERZ MATRIX TULAJDONSÁGAI:

- A mátrix inverzeinek inverze önmaga $(A^{-1})^{-1} = A$
- Ha az A és B mátrixok invertálhatóak, akkor szorzatuk is invertálható, és inverze a tényezők inverzeinek fordított sorrendben való szorzata $(A \cdot B)^{-1} = B^{-1} \cdot A^{-1}$
- Ha a C mátrix invertálható, akkor a mátrixegyenletet lehet a szokásos módon megoldani: $AC = BC \rightarrow A = B$

$$CA = CB \rightarrow A = B$$

Biz 1: $(A^{-1})^{-1} = (A^{-1})^{-1} \cdot E = (A^{-1})^{-1} \cdot (A^{-1} \cdot A) = ((A^{-1})^{-1} \cdot A^{-1})A = E \cdot A = A$

Biz 2: $(A \cdot B)(B^{-1}A^{-1}) = A(BB^{-1})A^{-1} = A \cdot E \cdot A^{-1} = AA^{-1} = E$

Biz 3: $A = A \cdot E = A \cdot (C \cdot C^{-1}) = (AC)C^{-1} = (BC)C^{-1} = B(C \cdot C^{-1}) = B \cdot E = B$

Def: Legyen $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$. Ekkor A transzponáltján azt a $B \in \mathbb{R}^{n \times n}$ mátrixot értjük, amelynek elemeik $b_{ij} = a_{ji}$. Az A transzponáltja: A^T .

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \rightarrow A^T = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 2 & 4 & 6 \end{pmatrix}$$

Def: Az A mátrix **SZIMETRIKUS**, ha $A=A^T$

Tétel: Összeg transzponáltja a transzponáltak összege: $(A+B)^T = A^T + B^T$

Szorzat transzponáltja a tényező transzponáltjainak felcserélt

szorzata: $(AB)^T = B^T \cdot A^T$

Transzponált inverze egyenlő az inverz transzponáltjával: $(A^T)^{-1} = (A^{-1})^T$

Def: Legyen $\lambda \in \mathbb{R}$. Az $m \times n$ -es A mátrix λ számszorosa a B mátrix, melynek elemei igaz: $b_{ik} = \lambda a_{ik}$. Mátrix számszorosa **FÜGGVÉNY**

MÁTRIX SZÁMSZOROSÁNAK TULAJDONSÁGAI:

Legyen A egy $m \times n$ -es mátrix, λ és μ valós számok:

- $1A = A1 = A \iff 1a_{ik} = a_{ik} \cdot 1 = a_{ik}$

- **VEGYES ASSZOCIATIVITAS:** $\lambda(\mu A) = (\lambda\mu) \cdot A \iff \lambda(\mu a_{ik}) = (\lambda\mu)a_{ik}$

- **VEGYES DISZTRIBUTIVITAS:** $(\lambda + \mu)A = \lambda A + \mu A \iff (\lambda + \mu)a_{ik} = \lambda a_{ik} + \mu a_{ik}$

- **VEGYES DISZTRIBUTIVITAS:** $\lambda(A+B) = \lambda A + \lambda B \iff \lambda(a_{ik} + b_{ik}) = \lambda a_{ik} + \lambda b_{ik}$

SPECIÁLIS MÁTRIXOK:

Def: Az olyan négyzetes mátrixot, amelynek mindegyik sorában és oszlopában pontosan egy db egyes áll, **permutációs mátrixnak** nevezzük.

Def: Az $A = (a_{ik})$ mátrix **antiszimmetrikus**, ha $A = -A^T$

$$B = \begin{bmatrix} 0 & 4 & 5 \\ -4 & 0 & 6 \\ -5 & -6 & 0 \end{bmatrix} \quad (-b)^T = \begin{bmatrix} 0 & -4 & -5 \\ 4 & 0 & -6 \\ 5 & 6 & 0 \end{bmatrix}^T = B$$

Def: A G mátrix **ortogonális**, ha $G \cdot G^T = E$, ahol E a megfelelő típusú egységmátrix. Az ortogonális szóval megnevezett fogalom a merőlegesség általánosítása.

Tétel: Minden $A \in T^{n \times n}$ mátrix felírható egy szimmetrikus és egy antiszimmetrikus mátrix összegeként.

Biz: A mátrix összeadás tulajdonságai miatt ez felírható: $A = \frac{1}{2}(A+A^T) + \frac{1}{2}(A-A^T)$
 Azt kell bizonyítani, hogy az $S = \frac{1}{2}(A+A^T)$ mátrix szimmetrikus, az $F = \frac{1}{2}(A-A^T)$ mátrix pedig antiszimmetrikus. A definíció alapján:

$$s_{ik} = \frac{1}{2}(a_{ik} + a_{ki}) = \frac{1}{2}(a_{ki} + a_{ik}) = s_{ki}, \text{ így } S \text{ valóban szimmetrikus}$$

$$f_{ik} = \frac{1}{2}(a_{ik} - a_{ki}) = -\frac{1}{2}(a_{ki} - a_{ik}) = -f_{ki}, \text{ így } F \text{ valóban antiszimmetrikus.}$$

Tétel: A G mátrix akkor és csak akkor ortogonális, ha $G^T = G^{-1}$.

VEKTORALGEBRA

Def: Az irányított szakaszt vektorok nevezzük.

Def: Szabad vektorokról beszélünk, ha kezdőpontja nem lényeges.

Kötött vektorokról, ha a kezdőpont (támadópont) helyek fontosak.

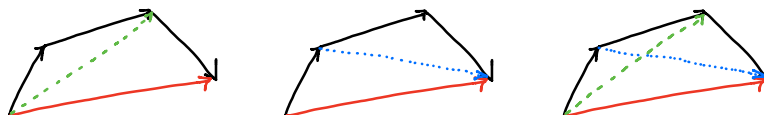
Def: Két vektor egyenlő, ha a hosszuk és irányuk megegyezik.

Def: Az a és a b vektorok összegét úgy kapjuk, hogy a b vektort eltoljuk önmagával párhuzamosan az a vektor végpontjába. Ekkor az a kezdőpontjából a b végpontjába mutató vektor az összegük.

Tétel: Vektorok összeadása kommutatív: $a + b = b + a$

Tétel: Vektorok összeadása asszociatív: $(a+b)+c = a+(b+c)$

Def: A **nullvektor** kezdőpontja és végpontja ugyanaz a pont, inkább pedig definíció szerint tetszőleges. Jelölése: $\underline{0}$

Tétel: A vektorokon értelmezett összeadás műveletnek **létezik egységelem**:

$$\underline{a} + \underline{e} = \underline{a}. \text{ Ez az egységelem a nullvektor: } \underline{0}$$

Biz: Az összeadás definíciójából következik.

Tétel: Minden $\underline{a}$ vektorhoz van olyan $\underline{a}^{-1}$ vektor, hogy $\underline{a} + \underline{a}^{-1} = \underline{0}$.

Ezt az $\underline{a}$ vektor ellentett vektorának hívjuk és $(-\underline{a})$ -val jelöljük.

Biz: Az összeadás definíciójából következik.

VEKTOROK ÖSSZEADÁSÁNAK TULAJDONSÁGAI:

- KOMMUTATÍV : $\underline{a} + \underline{b} = \underline{b} + \underline{a}$

- ASSZOCIATÍV : $(\underline{a} + \underline{b}) + \underline{c} = \underline{a} + (\underline{b} + \underline{c})$

- LÉTEZIK EGYSÉGELEM : $\underline{a} + \underline{0} = \underline{a}$

- LÉTEZIK INVERZ (ELLENTETT) : $\underline{a} + (-\underline{a}) = \underline{0}$

Def: Legyen $\lambda \in \mathbb{R}$, $\underline{a}$ vektor. Az $\underline{a}$ vektor számszorosa az a $\lambda \cdot \underline{a}$ -val jelölt vektor, amelyre :

$$\lambda \cdot \underline{a} = \begin{cases} \text{ha } \lambda > 0, \underline{a} \text{-val egy irányú, hossza: } |\lambda \underline{a}| = \lambda |\underline{a}| \\ < 0, \underline{a} \text{-val ellentétes irányú, hossza: } |\lambda \underline{a}| = |\lambda| \cdot |\underline{a}| \end{cases}$$

Lemma: Az $\underline{a}$ vektor ellentettje: $(-\underline{a}) = (-1) \underline{a}$

Lemma: Az $\underline{a}$ és a $\underline{b}$ vektorok akkor és csak akkor párhuzamosak, ha van olyan λ valós szám, amellyel egyik vektor felírható a másik λ -számszorosaként: $\underline{a} \parallel \underline{b} \Leftrightarrow \exists \lambda \in \mathbb{R} \quad \underline{a} = \lambda \underline{b}$

Biz: 1, $\underline{a} \parallel \underline{b} \Rightarrow \exists \lambda \in \mathbb{R} \quad \underline{a} = \lambda \underline{b}$

$$\underline{a} = |\underline{a}| \underline{e} \quad \underline{b} = |\underline{b}| \underline{e} \rightarrow \underline{e} = \frac{\underline{a}}{|\underline{a}|} = \frac{\underline{b}}{|\underline{b}|} \Rightarrow \underline{a} = \frac{|\underline{a}|}{|\underline{b}|} \cdot \underline{e} \Rightarrow \lambda = \frac{|\underline{a}|}{|\underline{b}|}$$

2, Ha $\exists \lambda \in \mathbb{R}$, hogy $\underline{a} = \lambda \underline{b} \Rightarrow \underline{a} \parallel \underline{b}$

Ez a definíció miatt igaz.

Def: Amennyiben $|\underline{e}| = 1$, akkor az $\underline{e}$ vektort egységvektornak nevezzük.

VEKTOR SZÁMSZOROSÁG TULAJDONSÁGAI:

- $1 \underline{a} = \underline{a}$

- vegyes asszociatív szabály: $\mu(\lambda \underline{a}) = (\mu\lambda) \cdot \underline{a}$

- vegyes distributív szabályok:

$$(\lambda + \mu) \underline{a} = \lambda \underline{a} + \mu \underline{a} \quad \lambda (\underline{a} + \underline{b}) = \lambda \underline{a} + \lambda \underline{b}$$

Def: Az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ vektorok skalárszorzatán azt az $\underline{a} \cdot \underline{b}$ -vel jelölt számot értjük, amelyre $\underline{a} \cdot \underline{b} = |\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \cos \alpha$, ahol α a vektorok által bezárt szög jelent.

Tétel: A skalárszorzat geometriai jelentése:

Ha az egyik vektor egységvektor,

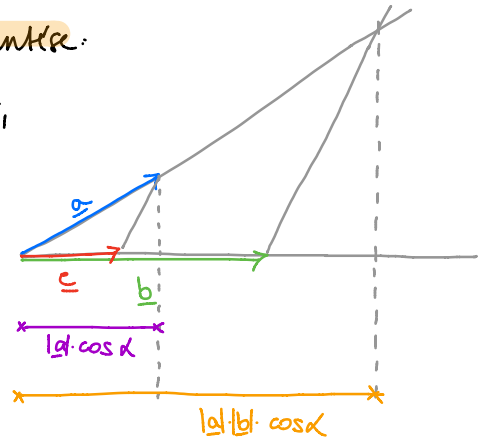
akkor az $|\underline{a}| \cdot |\underline{e}| \cdot \cos \alpha =$

$|\underline{a}| \cdot \cos \alpha = x$, ahol x

az $\underline{a}$ vektor $\underline{e}$ -re vett

előjeles merőleges vetületének

előjeles hossza.

SKALÁRSZORZAT TULAJDONSÁGAI:

- POZITÍV DEFINIT : $\underline{a} \cdot \underline{a} > 0$, $\underline{a} \cdot \underline{a} = 0 \iff \underline{a} = \underline{0}$

- SZIMMETRIKUS : $\underline{a} \cdot \underline{b} = \underline{b} \cdot \underline{a}$

- HOMOGÉN : $\lambda (\underline{a} \cdot \underline{b}) = (\lambda \underline{a}) \cdot \underline{b}$

- LINEÁRIS : $\underline{a} (\underline{b} + \underline{c}) = \underline{a} \cdot \underline{b} + \underline{a} \cdot \underline{c}$

Tétel: $\underline{a} \cdot \underline{b} = 0 \iff \underline{a} \perp \underline{b}$

Biz: 1, $\underline{a} \cdot \underline{b} = 0 \rightarrow \underline{a} \perp \underline{b}$

Ha $|\underline{a}| \neq 0$ és $|\underline{b}| \neq 0$, akkor $|\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \cos \alpha = 0$

csak úgy lehet, ha $\cos \alpha = 0 \Rightarrow \alpha = 90^\circ$

2, $\underline{a} \perp \underline{b} \Rightarrow \underline{a} \cdot \underline{b} = 0$

Mivel $\cos \frac{\pi}{2} = 0$, ezért ez alapvetően következik

$$|\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot 0 = 0$$

Def: Az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok jobbrendszert alkotnak, ha közös kezdőpontból ábrázolva őket a $\underline{c}$ vektor irányából nézve az $\underline{a}$ vektort π -nél kisebb szögű pozitív (az óramutató járáásával ellentétes) irányú forgatás révén át a $\underline{b}$ vektor irányába.

Def: Az $\underline{a}, \underline{b}$ vektorok vektoriális szorzatán azt az $\underline{a} \times \underline{b}$ -vel jelölt vektort értjük, amelyre: 1, $|\underline{a} \times \underline{b}| = |\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \sin(\alpha)$

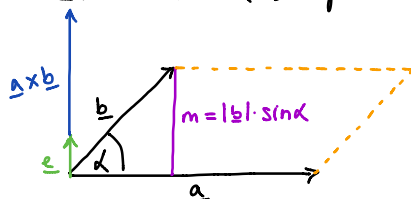
2, Az $\underline{a} \times \underline{b}$ vektor iránya mindig $\underline{a}$ -ra, mindig $\underline{b}$ -re merőleges és velük jobbrendszert alkot.

Def: Az $\underline{a}, \underline{b}$ vektorok vektoriális szorzatán azt az $\underline{a} \times \underline{b}$ -vel jelölt vektort értjük, amelyre: $\underline{a} \times \underline{b} = |\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \sin(\alpha) \cdot \underline{e}$, ahol $|\underline{e}| = 1$, $\underline{a} \perp \underline{e}$, $\underline{b} \perp \underline{e}$ és $\underline{a}, \underline{b}, \underline{e}$ jobbszort alkotnak.

Tétel: A vektoriális szorzat geometriai jelentése:

Az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ által kifeszített paralelogramma területe.

$$|\underline{a} \times \underline{b}| = |\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \sin \alpha = (\text{alop} \cdot \text{magasság})$$

Tétel: Az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ vektoriális szorzata akkor csak akkor $\underline{0}$, ha a vektorok párhuzamosak: $\underline{a} \times \underline{b} \Leftrightarrow \underline{a} \parallel \underline{b}$

1, $\underline{a} \parallel \underline{b} \Rightarrow \underline{a} \times \underline{b} = \underline{0}$

Két vektor párhuzamos, ha $\alpha = 0^\circ$ vagy $\alpha = 180^\circ$.

Ekkor $\sin(\alpha) = 0 \Rightarrow \underline{a} \times \underline{b} = \underline{0}$

2, $\underline{a} \times \underline{b} = \underline{0} \Rightarrow \underline{a} \parallel \underline{b}$

Ha $|\underline{a}| \neq 0$ és $|\underline{b}| \neq 0$, akkor $|\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \sin \alpha$ csak

akkor $\underline{0}$, ha $\sin \alpha = 0 \Rightarrow \alpha = 0^\circ$ vagy $\alpha = 180^\circ \Rightarrow \underline{a} \parallel \underline{b}$

VEKTORIÁLIS SZORZAT TULAJDONSÁGOK:

— ANTIKOMMUTATÍV : $\underline{a} \times \underline{b} = -\underline{b} \times \underline{a}$

— NEM ASSZOCIATÍV : $(\underline{a} \times \underline{b}) \times \underline{c} \neq \underline{a} \times (\underline{b} \times \underline{c})$

— DISZTRIBUTÍV : $(\underline{a} + \underline{b}) \times \underline{c} = (\underline{a} \times \underline{c}) + (\underline{b} \times \underline{c})$

$\underline{a} \times (\underline{b} + \underline{c}) = (\underline{a} \times \underline{b}) + (\underline{a} \times \underline{c})$

Def: Az $(\underline{a} \times \underline{b}) \cdot \underline{c}$ valós számot az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok vegyes szorzatának nevezzük. Az eddigi definíciókat felhasználva:

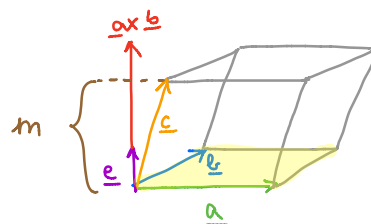
$(\underline{a} \times \underline{b}) \cdot \underline{c} = |\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \sin \alpha \cdot |\underline{c}| \cdot \cos \beta$

$\alpha = (\underline{a}, \underline{b}) \quad \beta = (\underline{a} \times \underline{b}, \underline{c})$

Tétel: Vektoriális szorzat geometriai jelentése:

Az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok által befoglalt paralelepipedon előjelű térfogata:

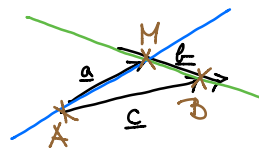
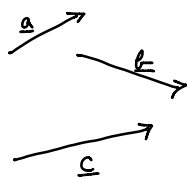
$$\begin{aligned} (\underline{a} \times \underline{b}) \cdot \underline{c} &= (|\underline{a} \times \underline{b}| \cdot \underline{e}) \cdot \underline{c} = \\ &= (|\underline{a}| \cdot |\underline{b}| \cdot \sin \alpha) \cdot \underline{e} \cdot \underline{c} = V_{\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}} \\ &\text{alapterület} \cdot \text{magasság} \end{aligned}$$

Vektorok felbontása, koordináták, mátrixos alak:

Tétel: Síkbeli felbontás - Ha adott a síkban két nem párhuzamos vektor, $\underline{a}$ és $\underline{b}$, akkor minden más $\underline{c}$ síkbeli vektor felírható az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ vektorokkal párhuzamos összetevőkre, melyek összege adja a $\underline{c}$ vektort: $\underline{c} = \alpha \underline{a} + \beta \underline{b}$ $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$
Ez a felbontás egyértelmű

Biz:

$$\left. \begin{array}{l} AM \parallel \underline{a} \rightarrow AM = \alpha \cdot \underline{a} \\ BM \parallel \underline{b} \rightarrow BM = \beta \cdot \underline{b} \end{array} \right\} \underline{c} = AM + BM = \alpha \cdot \underline{a} + \beta \cdot \underline{b}$$

Biz:

$$\left. \begin{array}{l} \underline{c} = \alpha_1 \underline{a} + \beta_1 \underline{b} \\ \underline{c} = \alpha_2 \underline{a} + \beta_2 \underline{b} \end{array} \right\} 0 = (\alpha_1 - \alpha_2) \underline{a} + (\beta_1 - \beta_2) \underline{b}$$

csak akkor, ha $\underline{a} \parallel \underline{b}$ és $\underline{a} = (-1) \underline{b}$

Def: Legyenek α, β, γ valós számok:

- az $\underline{a}$ lineáris kombinációja az $\alpha \underline{a}$ kifejezés,
- az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ lineáris kombinációja az $\alpha \underline{a} + \beta \underline{b}$ kifejezés,
- az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ lineáris kombinációja az $\alpha \underline{a} + \beta \underline{b} + \gamma \underline{c}$ kifejezés.

Def: Az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok lineárisan függetlenek, ha egyikük sem írható fel a másik két lineáris kombinációjaként.

Az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok lineárisan összefüggők, ha...

Tétel: Az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok pontosan akkor lineárisan függetlenek, ha nem lineárisan összefüggők.

Télem: A síkban két vektor akkor és csak akkor lineárisan független, ha nem párhuzamosak.

Def: **BAZIS**nak nevezzük azokat a vektorokat, melyek függetlenek és lineáris kombinációjukból előállítható az összes többi vektor.

Télem: A síkban két lineárisan független vektor bázist alkot.

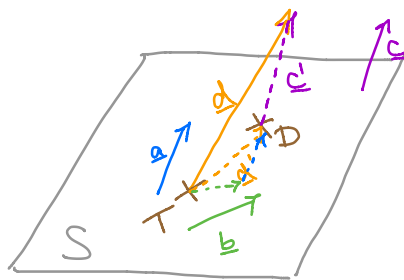
Def: Legyen a sík egy bázisa $b = (b_1, b_2)$. Ha $\underline{c} = \alpha_1 b_1 + \alpha_2 b_2$, akkor az $\begin{bmatrix} \alpha_1 \\ \alpha_2 \end{bmatrix}_{[b]}$ a $\underline{c}$ vektor **koordináta mátrixa**.

Télem: A térben három vektor akkor és csak akkor lineárisan független, ha nem egy síkra esnek.

Biz: A lineáris függőség téleléből következik.

Télem: Térléli felbontási tétel – Ha adott a térben három nem egy síkra $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektor, akkor bármely $\underline{d}$ térléli vektorhoz van olyan $\alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{R}$, amelyekre igaz, hogy $\underline{d} = \alpha \underline{a} + \beta \underline{b} + \gamma \underline{c}$. Ez a felbontás egyértelmű.

$$\begin{aligned} \underline{d}' &= \alpha \cdot \underline{a} + \beta \cdot \underline{b} \\ \underline{d} &= \underline{d}' + \underline{c}' = (\alpha \underline{a} + \beta \underline{b}) + \gamma \cdot \underline{c} \\ \Rightarrow \underline{d} &= \alpha \underline{a} + \beta \underline{b} + \gamma \underline{c} \end{aligned}$$

Télem: A térben bármely 3 lineárisan független vektor bázist alkot.

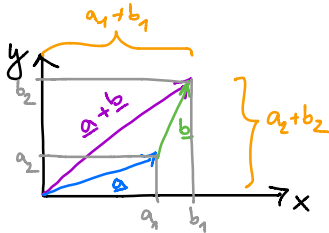
Def: Alkossanak az $\underline{a}, \underline{b}, \underline{c}$ vektorok a térben bázist. Ekkor a $\underline{d} = \alpha \underline{a} + \beta \underline{b} + \gamma \underline{c}$ lineáris kombinációban az $\alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{R}$ számok a $\underline{d}$ vektor e bázisra vonatkozó koordinátái.

SPECIÁLIS BÁZISOK

- ORTOGONÁLIS : vektorai merőlegesek
- NORMÁLT : vektorai egységvektorok
- ORTONORMÁLT : ha ortogonális és normált.

Def: Az ortogonális, jobbrandszori bázisra vonatkoztatott koordináták a vektor **DESCARTES**-koordinátái.

Tétel: Vektorok összege:

Adott $\underline{a} = (a_1, a_2, a_3)$ bázisa:

$$\underline{c} = c_1 \underline{a}_1 + c_2 \underline{a}_2 + c_3 \underline{a}_3 = [c_1, c_2, c_3]^T_{[\underline{a}]}$$

$$\underline{d} = d_1 \underline{a}_1 + d_2 \underline{a}_2 + d_3 \underline{a}_3 = [d_1, d_2, d_3]^T_{[\underline{a}]}$$

$$\begin{bmatrix} c_1 \\ c_2 \\ c_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} d_1 \\ d_2 \\ d_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} c_1 + d_1 \\ c_2 + d_2 \\ c_3 + d_3 \end{bmatrix}$$

Tétel: A vektor szorzása:

Adott $\underline{a} = (a_1, a_2, a_3)$ bázisánál: $\underline{c} = c_1 \underline{a}_1 + c_2 \underline{a}_2 + c_3 \underline{a}_3 = [c_1, c_2, c_3]^T_{[\underline{a}]}$

A $\underline{c}$ vektor λ szorzása $\lambda \underline{c} = [\lambda c_1, \lambda c_2, \lambda c_3]^T$

Tétel: Ortogonalitási bázisban a skalárszorzat:

$$\underline{a} \cdot \underline{b} = \sum_{i=1}^3 a_i b_i = (a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3)$$

Biz: $\underline{i} \cdot \underline{i} = \underline{j} \cdot \underline{j} = \underline{k} \cdot \underline{k} = 1$ $\underline{i} \cdot \underline{j} = \underline{i} \cdot \underline{k} = \underline{j} \cdot \underline{k} = 0$

$$\underline{a} \cdot \underline{b} = (a_1 \underline{i} + a_2 \underline{j} + a_3 \underline{k}) \cdot (b_1 \underline{i} + b_2 \underline{j} + b_3 \underline{k}) =$$

$$= a_1 \underline{i} \cdot b_1 \underline{i} + \cancel{a_1 \underline{i} \cdot b_2 \underline{j}} + \cancel{a_1 \underline{i} \cdot b_3 \underline{k}}$$

$$+ a_2 \underline{j} \cdot b_2 \underline{j} + \cancel{a_2 \underline{j} \cdot b_1 \underline{i}} + \cancel{a_2 \underline{j} \cdot b_3 \underline{k}}$$

$$+ a_3 \underline{k} \cdot b_3 \underline{k} + \cancel{a_3 \underline{k} \cdot b_1 \underline{i}} + \cancel{a_3 \underline{k} \cdot b_2 \underline{j}} = a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3$$

Tékl: Orthonormált, jobbrendszert bázisban vektoriális szorzat:

$$\left| \begin{array}{ccc} +\underline{i} & -\underline{j} & +\underline{k} \\ a_1 & a_2 & a_3 \\ b_1 & b_2 & b_3 \end{array} \right| \quad \underline{a} \times \underline{b} = (a_2 b_3 - b_2 a_3) \underline{i} \\ - (a_1 b_3 - b_1 a_3) \underline{j} \\ + (a_1 b_2 - b_1 a_2) \underline{k}$$

Biz: Disztributív és antikommutatív tulajdonságok alapján,

$$\underline{i} \times \underline{i} = 0 \quad \underline{j} \times \underline{j} = 0 \quad \underline{k} \times \underline{k} = 0 \\ \underline{j} \times \underline{k} = \underline{i} \quad \underline{i} \times \underline{j} = \underline{k} \quad \underline{k} \times \underline{i} = \underline{j}$$

$$\underline{a} \times \underline{b} = \cancel{a_1 \underline{i} b_1 \underline{i}} + \cancel{a_1 \underline{i} b_2 \underline{j}} + \cancel{a_1 \underline{i} b_3 \underline{k}} \\ + \cancel{a_2 \underline{j} b_1 \underline{i}} + \cancel{a_2 \underline{j} b_2 \underline{j}} + \cancel{a_2 \underline{j} b_3 \underline{k}} \\ + \cancel{a_3 \underline{k} b_1 \underline{i}} + \cancel{a_3 \underline{k} b_2 \underline{j}} + \cancel{a_3 \underline{k} b_3 \underline{k}} = (a_2 b_3 - a_3 b_2) \underline{i} \\ - (a_1 b_3 - a_3 b_1) \underline{j} \\ + (a_1 b_2 - a_2 b_1) \underline{k}$$

Def: Az n sorba és n oszlopba rendezett valós számokból álló táblázatot

$\left| \begin{array}{ccc} & & \\ & & \\ & & \end{array} \right|$ jelük közé téve determinánshoz nevezzük. A $\left| \begin{array}{ccc} & & \\ & & \\ & & \end{array} \right|$ jel azt jelenti, hogy a táblázathoz egy számot vagy egy vektort rendelünk, melynek kiszámítását különböző, azaz a determináns számítására alkalmazott szabály szerint számítjuk.

Főátlóban lévő elemek szorzatából kivonjuk a mellékátlóban lévő elemek szorzatát.

Tékl: Vektorok vegyes szorzata orthonormál bázisban:

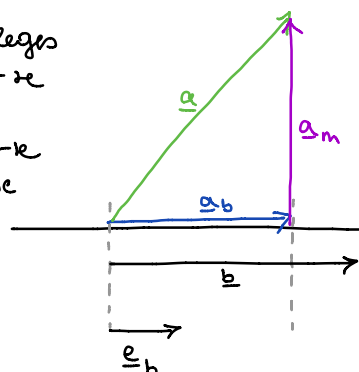
$$(\underline{a} \times \underline{b}) \cdot \underline{c} = \begin{vmatrix} c_1 & c_2 & c_3 \\ a_1 & a_2 & a_3 \\ b_1 & b_2 & b_3 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} a_2 & a_3 \\ b_2 & b_3 \end{vmatrix} c_1 - \begin{vmatrix} a_1 & a_3 \\ b_1 & b_3 \end{vmatrix} c_2 + \begin{vmatrix} a_1 & a_2 \\ b_1 & b_2 \end{vmatrix} c_3$$

Tétel: Adottak az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ vektorok. Az $\underline{a}$ vektor felírható a $\underline{b}$ -vel párhuzamos $\underline{a}_b$ és a $\underline{b}$ vektora merőleges $\underline{a}_m$ vektorok összegeként:

$$\underline{a} = \underline{a}_b + \underline{a}_m = (\underline{a} \cdot \underline{e}_b) \underline{e}_b \quad \text{és} \quad \underline{a}_m = \underline{a} - \underline{a}_b$$

Biz: $\underline{a} \cdot \underline{e}_b = |\underline{a}| \cdot \cos \alpha = a \cos \alpha$ az $\underline{a}$ merőleges vetülete $\underline{b}$ -re

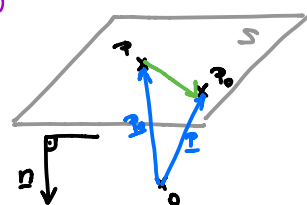
$\underline{a}_m = \underline{a} - \underline{a}_b$ = az $\underline{a}$ vektor $\underline{b}$ -re merőleges komponense

Def: Ha az $\underline{n}$ merőleges az S síkra, akkor $\underline{n}$ a normálvektora a síknak.

Tétel: Ha az S sík egy normálvektora $\underline{n}$, egy adott pontja P_0 , ebbe mutató helyvektor $\underline{p}_0$, tetszőleges pontja P , ebbe mutató helyvektor $\underline{p}$, akkor az egyenes egyenlete: $\underline{n}(\underline{p} - \underline{p}_0) = 0$

Biz: $\underline{n}$ és $\underline{PP}_0 \perp$, ezért skalárszorzatuk $= 0$

ALGEBRAI STRUKTÚRÁK RELÁCIÓK

Def: Tekintsük matematikai objektumok egy H halmazát. A művelet olyan függvény, amely az adott objektumok halmazából vett objektumokhoz egy másik halmazbeli objektumot rendel.